

Små staters overlevelse – Hvad vi kan lære af Finlands erfaringer med Rusland

Af Michael Böss,
Seniorrådgiver i Tænketanken Prospekt
mail@taenketankenprospekt.dk

Hurtigt resumé:

- **Finlands erfaringer kan lære os at forstå Rusland som en autokratisk og imperialistisk stormagt. Finnernes beredskabskultur og forsvarsvilje er et forbillede for resten af Europa.**
- **Neutralitet og alliancefrihed er ikke længere en mulighed for små lande.**
- **Danskernes manglende forsvarsvilje viser, at vi er kommet så vidt i vores individualisme, at vores samfund har mistet den sammenhængskraft, som er en betingelse for at kunne mobilisere sig over for ydre trusler.**
- **Et nationalt fællesskab inden for rammerne af et tæt forbundet Norden og Europa er den bedste garanti for Danmarks fremtidige sikkerhed over for truslen fra halv- og helautokrater i øst såvel som i vest og de antiliberale ideologier, som de bygger på.**

Prospekt-notat, november 2025

Michael Böss

Små staters overlevelse – Hvad vi kan lære af Finlands erfaringer med Rusland

I år er det 25 år siden, at Helsingforsaftalen blev underskrevet. Indtil 2014 troede vi, at alle de 35 europæiske lande, foruden USA og Canada, der i 1975 underskrev Helsinkiaftalen, for al fremtid havde forpligtet sig på at respektere de nationale grænser som ukrænkelige. Men i autokraternes tid bliver meget af det, som hidtil har været betragtet som helligt, krænket, blot fordi et regime har magt til det. Historien om Anden Verdenskrig og Finlands rolle i den fortæller os, at små lande risikerer at forsvinde, når de store magter gør, hvad der passer dem.

Finnerne blev mindet om dette, da Putin invaderede Ukraine i februar 2022. Det var med Vinterkrigen 1939-40 i baghovedet, at den finske regering ansøgte om medlemskab af NATO få måneder efter. Men allerede medlemskabet af EU i 1994 havde været udtryk for et ønske om endelig at kunne bestemme over sin egen skæbne.

Finlands fastholdelse af almindelig værnepligt og civilt beredskab på et tidspunkt, hvor lande i Vesteuropa – deriblandt Danmark – var blevet lullet ind i en historieløs "fredsmentalitet", siger noget om den finske "beredskabsmentalitet". Den er vokset ud af historiske erfaringer med en stormagt, som siden begyndelsen af 1700-tallet har været drevet af et ønske om at ekspandere og sikre grænserne for sit imperium.

Det er derfor ikke nogen tilfældighed, at Finlands præsident Alexander Stubb befandt sig i den lille kreds af "villige" toppolitikere, der i midten af august 2025 drog til Washington sammen med Volodymyr Zelenskyj for at nå til enighed med Donald Trump om en strategi for en afslutning af Ruslands krig mod Ukraine.

Finlands erfaringer med Rusland er yderst relevante for forståelsen af Rusland som en autokratisk og imperialistisk stormagt gennem århundreder. I dette notat vil jeg reflektere over, hvilken betydning finnernes erfaringer har for alle små stater, der ønsker at overleve i den nye stormagtsorden.

Beredskab og alliancer

Der har i det seneste år været en debat i Danmark om behovet for militær, civil og åndelig oprustning. Den har blandt andet handlet om, hvad man som dansker bør være parat til at dø for.

Der har været mange bud: demokratiet, friheden, kristendommen, velfærdsstaten, sin familie og meget mere. Der har været mange gode forslag. Men også mange mindre gode.

I begyndelsen af 1990'erne spurgte en russisk journalist Finlands daværende præsident Mauno Koivisto, der var på besøg i Moskva, hvilken idé Finland byggede på. Han svarede med ét ord: "overlevelse". Han mente tydeligvis fædrelandets overlevelse. Det er vel dér alt, hvad der kan forstås som forsvar og beredskab – personligt og kollektivt – begynder. På den baggrund kan det godt virke lidt for abstrakt for mange mennesker at skulle forholde sig til et spørgsmål om, hvad man er parat til at dø for.

Af Koivistos svar kan vi dog lære, at det enkelte menneskes overlevelse hænger dybt sammen med overlevelsen af det større fællesskab, det er en del af: ens samfund og land. Hans svar sagde også noget om den betydning, som Finlands erfaringer med Rusland har for finernes selvforståelse som nation. Men svaret er lige så relevant for alle os, der lever i små stater.

Historisk set har små stater, deriblandt Danmark, ofte valgt at erklære sig neutrale for ikke at blive klemmt mellem de store magter. Men som regel har neutraliteten ofte ikke været reel. Under den kolde krig kaldte Finland sig for neutralt land, men neutraliteten var illusorisk. For landets udenrigs- og sikkerhedspolitik var fastlagt af den venskabspagt, som Sovjetunionen påtvang Finland i 1948. Sverige kaldte sig "alliancefrit". Men efter afslutningen af den kolde krig viste det sig, at der i flere år havde eksisteret hemmelige aftaler mellem Sverige og NATO.

Neutralitet og alliancefrihed er ikke længere en mulighed for små lande, der forsøger at overleve i en verden, som stormagterne er i færd med at opdele i "interessesfærer". Men valget af alliance er ikke kun et spørgsmål om at forsvare såkaldt nationale interesser. Det handler også om, hvilke værdier man ønsker at forsvare. Når den danske befolkning i dag bakker entydigt op om medlemskabet af NATO og EU, er det således et udtryk for en værdipolitisk stillingtagen.

Det siges undertiden, at Finland ikke *har* et beredskab, men *er* et beredskab. Finland har et forsvar, politi, en grænsebevogtning og et forsyningsberedskab, som er velorganiserede og udgør en garanti for statens befolkning og sikkerhed. Men disse institutioners egentlige styrke beror på, at borgerne stoler på dem og bakker dem op. Evnen til at forsvare sig afhænger altså ikke kun af det fysiske, men også af det mentale beredskab.

I 2024 husstandsomdelte den svenske Myndigheden for Samfundsbeskyttelse og Beredskab (MSB) en 32 sider lang brochure med titlen *Hvis krisen eller krigen kommer*. På dens gule forside var der en tegning med en kvindelig soldat, som står med et maskingevær. Til højre for soldaten knæler en mandlig soldat, også udstyret med et gevær. Oven over dem flyver et jagerfly, og bagfra kommer et flådefartøj sejlen. Til venstre ser man en mor, der tager sig af sine to børn.

Da den svenske avis *Aftonbladet* bragte nyheden om brochuren, blev det bemærket, at tonen var anderledes end i den tilsvarende finske. Og også i forhold til den brochure, som blev omdelt i 2018. Den lagde større vægt på risikoen for krig. MSB's presseansvarlige forklarede det med, at

”Sikkerheden i vores omverden er blevet forværret, efter at vi udgav den tidligere brochure. Der er krig i vores nærområde. Cyberangreb som falsk og vildledende information rettes mod Sverige”.

Journalisten spurgte så kommunikationschefen for det finske indenrigsministerium, som er ansvarlig for den tilsvarende finske guide, som kun forefindes digitalt, hvorfor dens krigsforberedende fremtoning ikke var så stærk som i den svenske. Hun forklarede det med, at man i Finland fokuserer mere på, at ”beredskab er en vigtig medborgerfærdighed i nutidens verdenssituation. Krig er naturligvis det yderste scenarie, men vi lægger stor vægt på andre potentielle kriser og ekstreme vejrhændelser.” En forsker ved Finlands Udenrigspolitiske Institut, Charly Saloni-Pasternak, mente, at forskellen skulle forklares med myndighedernes forskellige struktur og Finlands historie:

”I Finland er sikkerhedsbegrebet en helhedstænkning. Forberedelse af kriser gøres af individer, hushold, byer, samfundet og så videre. Det gør dem mere robuste uanset krisens karakter. Man har ikke behøvet at understrege over for finnerne, at [forberedelserne] også kan gælde krig. Det har været underforstået, ligesom det har været underforstået for Finlands værnepligtige, hvem den eneste mulige eksistentielle fjende er. Tidligere blev det aldrig skrevet direkte, at det var Sovjetunionen og Rusland. Men alle vidste det.”

Forsvarsvilje og mental oprustning

I foråret 2022 gennemførte det finske forsvars planlægningskommission en måling af finernes forsvarsvilje. Den viste, at 83 procent svarede ja på spørgsmålet ”Hvis Finland bliver angrebet, burde Finland efter din opfattelse forsvare sig med våbenmagt, selv om resultatet forekommer usikkert?” Det var det højeste positive svar, siden kommissionen begyndte at foretage sådanne meningsmålinger i 1970.

I 2025 offentliggjorde et analysefirma i samarbejde med organisationen Alliance of Democracies en stor global undersøgelse af synet på demokrati og en lang række andre dermed forbundne spørgsmål. Den viste, at kun 41 procent af europæerne er parate til at dø for deres land.

Da undersøgelsen samtidig viste, at flertallet ikke frygter, at deres land skulle blive angrebet af en fremmed magt, kunne man måske drage den slutning, at spørgsmålet om europæernes forsvarsvilje var lidt teoretisk. For det er vel først, når man føler sig reelt truet, at den melder sig? Men man kan også nå til en mere pessimistisk konklusion: At europæerne har mistet deres tro på de værdier, deres samfund hviler på. At Europa oplever en værdikrise.

En lille trøst i svarene var, at de nordiske lande er de lande, hvor der er størst forsvarsvilje. I Danmark var halvdelen parate til at gå i krig for Danmark. Men det var en kortvarig trøst. For kort efter viste en lignende undersøgelse, foretaget af Norstat for *Kristeligt Dagblad*, at kun hver fjerde dansker er klar til at kæmpe for Danmark.

Igen kan man spekulere på, hvad dette lave tal – som man, alt efter temperament kan kalde overraskende, chokerende eller nedslående – kan skyldes. Og igen er der plads til forskellige fortolkninger af spørgsmålet ”Hvor villig er du til at gå i krig for Danmark?” Noget rigtigt er der nok i, hvad samfundsforskeren Morten Frederiksen udtalte til *Kristeligt Dagblad* i forbindelse med offentliggørelsen af undersøgelsen: Det er blandt dem, der er ”mest afkoblet” fra samfundet og fællesskabet, at forsvarsviljen er lavest. De ”kampklare” er dem, der har mest at tabe ved at miste deres land.

Det er en rimelig iagttagelse. Men jeg vil selv foreslå tre andre forklaringer på den lave forsvarsvilje. Den først er, at mange danskere tager deres sikkerhed for givet og hverken har fantasi eller forstand nok til at forestille sig, hvad det konkret vil betyde at miste sit land. For det andet, at det skyldes, at de sidste fem-seks generationer ikke har personlige oplevelser med krig. Det havde været noget andet, hvis den tyske besættelse af Danmark 1940-1945 havde ført til, at Danmark var blevet forvandlet til en tysk lydstat. Men endelig skyldes det også, at vi i Danmark – i lighed med resten af Europa – lever i et samfund, hvor værdier er blevet noget, der kun angår det private og personlige liv, ikke de små og store fællesskaber. Og ikke den stat, der har til formål at sikre dem.

Da statsminister Mette Frederiksen holdt sin nytårstale i 2025, var der dog ifølge medierne mange danskere, der fandt den unødvendig dystre. Sådanne reaktioner var fraværende i Finland, hvor målinger i de foregående år havde vist, at finnerne lå i den europæiske top, hvad gælder frygten for Putin, truslen mod demokratiet, støtten til Ukraine og bekymringen for Finlands territoriale suverænitet og sikkerhed.

I Finland holdt den konservative præsident, Alexander Stubb, en nytårstale, som begyndte i det samme toneleje: ”Vi lever i en tid, hvor vores følelse af tryghed forstyrres næsten daglig. Vi forsøger at forstå de forandringer, der sker, Vi søger tryghed. [...] Tiden efter den kolde krig er ovre. Det, som skulle føre os sammen – handel, information og teknologi – river os nu fra hinanden. Det internationale system er under forandring.”

I lighed med Mette Frederiksen fortsatte Stubb dernæst med at minde sine landsmænd om, hvad der var brug for, hvis Finland skulle imødegå de udfordringer, landet stod over for: Værdifællesskab, nationalt sammenhold og tillid til myndighederne: ”Det finske samfund er stærkt. Grundpillerne for vores sikkerhed – enighed, gensidig tillid og viljen til at forsvare vores fædreland – står fast. Vort beredskab og forsyningsberedskab er af højeste klasse. Vore sikkerhedsmyndigheder, såsom forsvaret, politiet og grænsebevogtningen, er velorganiserede, hvilket vi på det seneste har set i f.eks. Østersøen, Vi kan stole på de finske myndigheder. Men sikkerhed er ikke kun statens hårde kerne. Sikkerhed handler også om kultur, uddannelse og civilisation. De beskytter os mod hybridangreb og propaganda. De udgør vores mentale forsyningsberedskab. Det, som er værd at forsvare i Finland. Det, vi har fælles. Det, vi har oplevet sammen.”

Den finske præsidents nytårstale havde flere ligheder med den danske statsministers tale. Men den adskilte sig ved at give udtryk for et bredere sikkerhedsbegreb, end vi hidtil havde forstået det i Danmark. Sikkerhed var mere end våben og det antal soldater, man kunne mobilisere. Sikkerheden hvilede i sidste instans på en tillid til myndighederne, på nationalt sammenhold, og en kultur, som i sin essens var "det, vi har oplevet sammen". For Stubb var kulturen tilsyneladende en vigtig del af det nationale beredskab, fordi den gjorde den finske befolkning til et fællesskab, der havde sin styrke i kraft af fælles erindringer. I kraft af bevidstheden om sig selv som et historisk folk.

Hvad opruster vi mod?

Den sikkerhedspolitiske kommentator ved *Kristeligt Dagblad*, Jens Worning, beskrev i en artikel i bladet i juni 2025 den verdensorden, vi er på vej ind i, som en "stormagtsorden". Derved forstod han en orden, hvor "de store" sætter dagsordenen. I den vil USA og Kina sidde ved bordet, fordi de er stormagter og fordi de vil eje fremtidens teknologi. Men også Indien og Rusland vil være med, alene fordi de ejer atomvåben. Spørgsmålet vil være, om der også bliver plads til Europa.

I forbindelse med Den Europæiske Sikkerhedskonference i Helsingfors i 1975, blev der vedtaget en sluterklæring, der blandt andet omhandlede menneskerettigheder, pressefrihed, miljø og afståelse af brug af vold til at løse konflikter. Sovjetunionen havde ladet sin underskrift betinge af, at vestmagterne accepterede de grænser i Europa, som var opstået ved afslutningen af Anden Verdenskrig. Til gengæld lovede Sovjetunionens leder Leonid Brezjnev at respektere menneskerettighederne.

Vigtigst var det dog, at alle parter anerkendte et princip om den enkelte stats territoriale suverænitet: "De deltagende stater betragter alle hinandens grænser, såvel som alle europæiske staters grænser, som ukrænkelige, og de vil derfor, nu og i fremtiden, afstå fra at øve anslag mod disse grænser. Følgelig vil de også afstå fra ethvert krav om, eller enhver handling, der indebærer en bemægtigelse af nogen deltagende stats territorium eller dele deraf."

Dette princip blev overholdt indtil Ruslands annektering af Krim i marts 2014. Da russiske tropper otte år senere krydsede grænsen mellem Rusland og Ukraines vestlige regioner blev det derfor tydeligt, at Putins endelige mål ikke er at annektere Ukraine, men at ændre den europæiske sikkerhedsorden. I Putins nye orden vil der ikke være plads til fuld national selvbestemmelse i stater, der grænser op til Rusland. Det ville betyde en genskabelse af det gamle sovjetrussiske imperium, ja måske ligefrem det russiske kejserrige.

Ved afslutningen af den Finske Borgerkrig udgav den finlandssvenske forfatter og oversætter Lars Henrik Söderhjelm en lille bog med titlen *Det röda upproret i Finland år 1918*. Bogen udkom allerede samme år i Danmark i 3.000 eksemplarer. Forfatteren havde i 1913 erhvervet sig en doktorgrad i psykologi og baserede sin bog på en lang række dokumenter, deriblandt offentlige

taler, skriftlige beretninger og vidnesbyrd. Men han foregav ikke, at skriftet gjorde det ud for en historisk analyse. Derimod ønskede han at forklare den psykologi, som havde drevet den revolutionære bevægelse.

Selv om borgerkrigen havde haft elementer af klassekamp, var der efter Söderhjelm's vurdering noget større på spil: Borgerkrigen havde været en kamp om, hvilke værdier der fremover skulle herske i et selvstændigt Finland. Han beskrev den som en konflikt mellem "østlige" og "vestlige" kræfter. På den østlige side stod "en fanatisk international bevægelse, som ikke havde respekt for begreber som stat og nation". På den vestlige side stod dem, der forsvarede "fædrelandets og samfundslivets hellighed":

"De røde truede alt, hvad det finske folk havde lært at skatte som sine højeste værdier under den lange kamp mod russisk undertrykkelse, hvad enten denne udøvedes i zsarismens eller anarkiets tegn. Disse kan sammenfattes i ordene: vesterlandsk kultur. De røde skarer var vildledte, om man så vil – smittede af den russiske pest, som nu hedder bolschevisme. Lovløsheden, uordenen, manglen på respekt for alle kulturværdier, foragten for medmenneskers liv, lykke og ejendom, alt dette havde grebet dem og draget dem ned i kaos. De var repræsentanter for dette kaos, og de hvides sejr betød befrielse fra kaos."

Det havde vist sig at være den lille finske nations "opgave i verdenshistorien at stå som "Vesteuropas forpost i øst", fortsatte Söderhjelm. Finland havde taget mod de stød, som – efter en sejr for kommunismen – i næste omgang ville være blevet rettet mod Skandinavien. Men nu havde Finland "tilbageslået Østens måske farligste, i det mindste lumskeste angreb". Nu var den russiske indflydelse blevet slået til jorden. For at opbygge et selvstændigt Finland, fordredes det derfor, at denne indflydelse for bestandig skulle udslettes, ligesom det fordres, "at hver borger skal lære lovydighed og betragte sig som medlem af samfundet. Det er betingelsen for, at Finland kan blive en virkelig stat: en vesterlandsk kulturstat og retsstat."

For Söderhjelm og andre, der havde sluttet op bag de hvide – og det gjaldt også den parlamentariske del af Socialdemokratiet – var der altså ikke væsentlige forskelle mellem den civilisation, som zarismen havde repræsenteret, og den som bolsjevismen stod for. De stod begge i modsætning til det Norden og til den vestlige civilisation, som Finland var en del af.

Den samme tankegang gik igen 20 år senere i forbindelse med krigen med Sovjetunionen. Som jeg tidligere har fortalt, tog journalisten Peter de Hemmer Gudme ved Vinterkrigens udbrud tilbage til Finland som korrespondent for Nationaltidende. Den bog, han skrev allerede inden krigens afslutning i marts 1940, kaldte han for *Finland. Nordens Østvold*.

Alene titlen antyder forfatterens brændende engagement for Norden og for Europas små nationalstater i det hele taget. For Gudme havde et klart blik for de trusler, de stod over for i en verden, hvor autoritære og kyniske stormagter driver deres spil med små stater for at udvide deres dominans og territorium. For Ruslands vedkommende var det i Gudmes øjne ligegyldigt,

hvilke politiske ideer, som bar det imperialistiske projekt. Udenrigspolitikken havde nemlig været den samme hele tiden. Den var drevet af en opportunisme, hvis udøvere aldrig var veget tilbage for at spille på flere strenge for at virkeliggøre deres stormagtsambitioner:

”Netop denne mangestrengede opportunisme er det, der altid har gjort Sovjets udenrigspolitik så uberegnelig og sfinksagtig. Man vidste aldrig, når man stod over for den proletariske verdensrevolutions forkæmpere, der ikke interesserede sig for landegrænser og ikke attråede territorial udvidelse, og når man stod over for de imperialistiske tsarers arvtagere, der kun tog hensyn til Ruslands interesser og blot betragtede de ideologiske fanfarer som nyttige, ja måske endda kun uskadelige fraser – ja, man kunne til tider endogså fristes til at tro sig stillet over for en fredens forkæmper, der blot ønskede ro til at bygge sit land op.”

Det var netop Sovjetunionens åbenlyst fjendtlige holdning til Hitlers Tyskland og dens venlige syn på Folkeforbundet, som havde fået de vestlige magter og Europa til at lukke øjnene for den nærliggende mulighed, at det kommunistiske Rusland den dag, hvor lejligheden bød sig, ville overtage det russiske kejserdømmes imperialistiske politik over for Europa. På samme måde, som det lige var sket i Asien.

Det var dog ikke alle lande i Europa, der overså den mulighed. Til trods for alle de ikke-angrebepagter, som sovjetrusserne havde underskrevet med dem, havde finnerne en historie, som mindede dem om alle de gange i historien, hvor Rusland var marcheret mod vest: mod Østersøen, Polen, Balkan og Baltikum. Derfor frygtede de en gentagelse af fortiden. Den indtraf så i 1939.

I 1991 faldt det sovjetrussiske imperium fra hinanden. Den ideologi, der havde underbygget det, havde mistet troværdighed og samlekræft i stater, der var blev tvunget ind i imperiet, men som nu ønskede national selvbestemmelse. Der skulle dog kun gå en lille snes år, før imperiedrømmen på ny opstod i Rusland. Så meget desto farligere er den i dag, fordi det gamle imperium i mellemtiden er gået tabt. Og tilmed til det Vesten, som Rusland siden middelalderen har anset for sin fjende.

Jeg deler Peter de Hemmer Gudmes kyniske analyse af russisk udenrigs- og imperiepolitik. Det har vist sig ligegyldigt, om der sidder en zar, en kejser, en ministerpræsident eller en præsident i toppen af kransekagen på den østlige side af grænsen. Den imperiale drøm har været den samme.

For nylig fremførte den svenske historiker Dick Harrison den samme tese. I *Fienden. Sveriges relation till Ryssland från vikingatiden till i dag* skriver han: ”De folk som bor ved grænsen til en supermagt hvis politiske ledelse altid, i den hidtidige historie, har udviklet sig i totalitær og ekspansionslysten retning, ikke bare kan men bør være bange, noget samtlige naboer til Rusland har kunnet skrive under på.”

Forskellen mellem dengang og nu er dog, at staterne langs den russiske grænse, bortset fra Ukraine, i dag har mulighed for at imødegå denne trussel samlet gennem ved at indgå i sikkerhedspolitiske og økonomiske alliancer med hinanden: NATO, EU, NORDEFCO, og hvad der

måtte komme i fremtiden af europæisk forsvarssamarbejde. Amerikansk deltagelse i forsvaret af Europa er der jo som bekendt opstået tvivl om.

Donald Trumps nølende strategi over for en Putin, som han personligt kan føle sig på bølgelængde med, når det gælder synet på magt, gør det nødvendigt for Europa selv at stå en inddæmningspolitik over for Rusland. Men det er ikke tilstrækkeligt. For en dag vil Putin ikke være der længere. Den dag bør Europa forberede sig på.

Hvis de europæiske ledere skal gøre sig forhåbninger om at se den kommende russiske ledelse slå ind på en anden vej, bør de som udgangspunkt ikke forvente, at der vil ske tilbagevenden til situationen i årene umiddelbart efter den kolde krigs afslutning. Strategien bør snarere bestå i netop at bruge den model, som blev benyttet i dens sidste årti: at lave aftaler, der forhindrer en oprustning uden ende og uden andet formål end at true modparten.

Hvis Vesten opgiver håbet om muligheden for at genopbygge et fredeligt forhold til Rusland til gensidig fordel, risikerer man at fastholde Kremls fremtidige styre på den vej, Putins har fulgt. En stor del af den russiske elite er nemlig pragmatikere, som deler den opfattelse, at krigen i Ukraine er en katastrofe for Rusland, og vil derfor ønske at få deres land ud af den og genetablere en fredelig sameksistens med Vesten. Og selv om der er en stor sandsynlighed for, at hans efterfølger vil blive fundet inden for hans egen kreds, vil han alligevel være tvunget til at styre Rusland ud af den økonomiske krise og internationale isolation, som Ukraine-krigen har bragt landet i. Det er den fraktion, som vi europæere skal have i tankerne, når vi udformer de kommende års sikkerheds- og udenrigspolitik.

Vi bør vi derfor understrege over for russerne, at det er Putins politik og hans videreførelse af Ruslands autokratiske tradition, som vi i Vesten forsvare os mod, og som er årsagen til de problemer, Rusland står med. For selv om det er korrekt at tale om en kulturel grænse, der siden middelalderen har gået ned gennem Europa fra nord til syd og deler vest og øst, så har de to kulturer dog del i en fælles kristen kulturarv, hvor forskelligt den end har udviklet sig historisk.

Allervigtigst for vores forhold til Rusland er dog, at vi nærer tillid til os selv og de værdier, vi står for i Vesten. Vi bør tro på, at vi har noget, der er værd at forsvare og tilmed dø for. Tallene fra Norstat, der viste, at kun 25 procent af os er "villige" til at gå i krig for Danmark, mens 41 procent er "ikke villige" og 25 procent erklærer sig "neutrale", viser, at vi danskere har nogle problemer, vi bør diskutere. Den manglende forsvarsvilje kan nemlig godt være udtryk for, at vi er kommet så vidt i vores individualisme, at vores samfund har mistet den sammenhængskraft, som er betingelsen for at kunne mobilisere sig over for ydre trusler.

Problemet består nok også i, at vi i vores historieløshed har fået svært ved at forestille os, hvad det indebærer konkret og personligt at miste sit folk og sit land. Her er der igen noget at lære af de meget historiebevidste finner.

Under debatten om det, som i Danmark blev kaldt "åndelig oprustning", bragte *Weekendavisen* et indlæg af en finsk kvinde fra Vasa, tekstilkunstneren Emma Vasström. Indlægget var bemærkelsesværdigt for hendes kritik af den måde, hvorpå spørgsmålet "Hvad skal vi slås for?" bliver besvaret på i Danmark. F.eks. når bladets chefredaktør nævnte "frihed", som det, der skal motivere os. Wasström var for så vidt ikke uenig med Krasnik. Frihed kunne rigtignok være "en smuk tanke og en ædel stræben". Men hun fandt frihed "et håbløst luftigt begreb for almindelige mennesker at holde i hånden, når det blæser koldt". For er danskerne enige om, hvad frihed er? Heller ikke opfordringen til "åndelig oprustning" var hun imponeret over. Det gjorde hende lidt mat, for der lå i den et krav om "noget højtideligt, uopnåeligt og ærefuldt".

En tilsvarende opfordring findes ikke i Finland, hævdede hun. For svaret på, hvad man skal gå i krig for, er så indlysende for finner, at emnet slet ikke bliver diskuteret: "Vores mentale oprustning eller forsvarsvilje er ikke forankret i stolthed over vores nationale identitet, selv om den er en stor del af det, vi er. Jeg vil mene, at vi motiveres af langt mere primitive, menneskelige instinkter. Vi finner kan ikke være bekendt at være ringere end dem, der gik forud for os. Vi motiveres af pligt – pligt over for tidligere generationer og over for de børn, som i dag kalder Finland deres hjem."

Men Vasström satte prikken over i'et, da hun gjorde opmærksom på, at "det er i det enkelte menneskes umiddelbare hverdag, at man finder de mest overbevisende grunde til at ruste sig, forsvare sig og værne om freden". I hjemmet, i stedet, hvor man bor. I hverdagens små, men afgørende stunder med sine nærmeste, sine venner og sine naboer. I de hverdagsstrukturer, som er en fast del af os og er grunden til alt det andet, vi foretager os. I familien, på arbejdet og i samfundet. "At børnene kan vågne op i deres senge, lege trygt udendørs, diskutere eller skændes om valget af ispinde i stedet for at gå i dækning for angreb. At landet får mulighed for at bygge videre på velstand, som tidligere generationer har skabt – og ikke begynde forfra fra nul."

Det er noget, som de fleste indbyggere i et samfund kan blive enige om som noget værdifuldt.

Vi bliver ikke enige om alting. For vi lever i et samfund med stor og stigende mangfoldighed, og for megen enighed kan sløve den kritiske sans. Desuden lever vi i en tid, der bærer præg af det værdimæssige tomrum, som de to første efterkrigsgenerationer efterlod sig, og vi derfor har svært ved i det hele taget at formulere, hvad vi tror på. Alligevel bør vi bestræbe os på at være enige om i det mindste én ting: at vi kun kan udøve vores personlige frihed og skabe et meningsfuldt liv for os selv og vores nærmeste i sikkerhed og tryghed. Efter min bedste overbevisning er et nationalt fællesskab inden for rammerne af et tæt forbundet Norden og Europa den bedste garanti for denne sikkerhed.

Derfor skal vi være parate til at forsvare os selv og værdierne i det liberale demokrati mod truslen fra halv- og helautokrater i øst såvel som i vest og de antilibérale ideologier, de hviler på. Finlands erfaringer med Rusland viser, hvorfor forsvarsvilje er en forudsætning for overlevelse i både fysisk og åndelig forstand.

Michael Böss er seniorrådgiver ved Tænk tanken Prospekt. Han er historiker, dr.phil. og lektor emeritus ved Aarhus Universitet. I slutningen af oktober udgiver han bogen *Folket, der aldrig blinker. Hvad vi kan lære af Finland om Rusland* på Kristeligt Dagblads Forlag.